

Illusjonens mester

For dekorasjonsmaler Anna Louise Gjør er ikke en pensel bare en pensel. Med en riktig god kvalitetspensel i hånden er hun illusjonens mester. Fra kritt, lim og fargepigmenter trykker hun de vakreste malerier fram på gulv, vegg og i tak. Vi møtte Gjør mens hun arbeidet med en av de vakre stuen på gården Hovelsrud på Helgøya i Ringsaker tidligere i vår.

Av Kari-Marte og Tor Harald Frøyset

I taket i havestuen på Hovelsrud ligger det flere lag dekor. Det er ikke enkelt å velge seg en epoke når dekoren skal gjenskapes.

Et utvalg av Anna Louises mange pigmenter, blant annet kromoksidgrønt, gul oker, ultramarin og sienna.

Rundt dørene i havestuen har Anna Louise frisket opp veggdekor og søylemotivet. Gulvet er marmorert. Til venstre ses den originale søylen.

S

un hadde aldri noen konkret plan om å utdanne seg til dekorasjonsmaler, men gleden over å skape og forme ting med hendene fikk henne til å velge yrkesskolen, da «alle andre» søkte seg til universitetet.

- Jeg ønsket meg en praktisk jobb og snuste først på maleryrket. Det var ikke noe for meg. Å være maler i dag består mye av sparkling og rulling. Jeg ønsket meg noe mer enn det – å arbeide med farger, ulike paletter og å kunne forandre et rom tiltalte meg, forklarer Anna Louise mens hun plukker fram pensler av ulik art. Alle gullende rene og tørre.

Hun vurderte også å utdanne seg til konservator, men trangen til å skape noe og sette spor etter seg vant fram. I 1998 fikk hun lærlingplass hos en dekorasjonsmaler av østerriksk opprinnelse, etter endt stipendium i malerfaget.

- Det var en gave! Jeg var heldig som fikk lærlingplass, det kan nemlig være veldig vanskelig. Min mester var rivende dyktig og utfordret meg. Han dyttet meg fram og i riktig retning og lærte meg hvor viktig det

er med yrkesstolthet. Siden havnet jeg på Maihaugen i et prøveprosjekt, i regi av Kirke- og undervisningsdepartementet. Dessverre ble denne ordningen lagt ned. Jeg har også utdannet meg ved den tekniske fagskolen i Odense i Danmark og studert kunsthistorie ved universitetet i Bergen. Etter flere års ansettelse i ulike malerfirmaer i Oslo vendte jeg for en kort periode tilbake til Maihaugen, før jeg i år tok skrittet fullt ut og etablerte mitt eget firma. Jeg liker friheten det gir. Med tre små barn er det en fordel å slippe lange avstander til jobb og å kunne styre arbeidsdagene selv.

LÆRER AV ERFARING

Tålmodighet og nøyaktighet er viktige egenskaper for en dekorasjonsmaler.

Anna Louise tar godt vare på penslene sine. For det første er de kostbare og hun ønsker at de skal vare så lenge som mulig, for det andre er det viktig at de fungerer optimalt.

- Penslene rengjør jeg enkelt med linsåpe og vann. Noe mer trengs ikke siden jeg

holder meg til naturlige pigmenter og linolje, forteller dekorasjonsmaleren og stryker mårhårspenslen kjærlig over busta.

Å bli dekorasjonsmaler er ikke gjort i en fei. Her holder det ikke med en vanlig tre eller fireårig utdanning.

- Det er egentlig et stort fagfelt som krever mange år med læring og erfaring. En må kunne mye om hvordan pigmenter oppfører seg, for eksempel i limfarge, linolje, kritt- og lasurmaling.

Etter storflommen i 1995 ble en rekke bygninger langs Glomma satt i stand. Selv om flommen var en tragedie ga det mange håndverkere en unik mulighet til å lære seg de gamle teknikkene skikkelig.

- Jeg lærte blant annet å lage både kitt og sparkel fra bunnen av. Harald Karlsen og Ketil Stokkeland var gode mentorer under dette prosjektet.

TREND OG TRADISJON

Anna Louise synes det morsomste er å arbeide med rom som har mye dekor. Slikt sett har hun hatt drømmejobben på Hovelsrud gård i vår. Da vi besøker gården

HISTORISKE HUS

CHRISTANIA TAPETVERKSTED
- håndtrykte historiske tapeter.

MIDTBERG
VINDUSRESTAURERING
- etter antikvariske prinsipper.

HISTORISKE HUS
- rådgivende bygningsantikvarer.

www.historiskehus.no

For **tapeter og rådgivning**
kontakt Victoria Brand på e-post:
victoria@historiskehus.no

For **vindusrestaurering** kontakt
Lars Munthe-Kaas på e-post:
lars@historiskehus.no

*Alle gamle hus har en historie.
Med lang erfaring og gode referanser
hjelper vi deg med ditt historiske hus!*

Sjablongtapetet i havestuen er en imitasjon av damasktapet. Originalt felt er bevart midt på.

Anna Louise har samlet seg mange sjablonger, de tas godt vare på til senere bruk.

Anna Louise har et stort utvalg pensler. Penslene har hovedsakelig naturbust.

Her er sjablongen fra bildet t.v. brukt i taket i kombinasjon med strekdekor.

er hun i full sving i spisestuen, et stort sørvestvendt rom hvor veggene nå er dekket av en fantastisk sjablongdekor; små, yndige blomsterbuketter på grønn bunn.

Anna Louise mener det er en merkbar trend det å ta vare på og forvalte kulturarven.

- Økt bevissthet rundt dette å ta vare på bygninger og interiører er absolutt i tiden, og kvalitet er et viktig stikkord. Jeg er veldig glad i jobben min og nyter å kunne reise rundt fra hus til hus og se kulturhistoriske, viktige bygninger. Spesielt når jeg får se dekorasjonsmaling med spennende fargesammensetninger.

ILLUSJONENS MESTER

Dekorasjonsmaleren Anders Rud har satt

spor etter seg, også på Hovelsrud. Rud var dekormaler på Hedemarken og Toten i 1850-80 årene. Rud har dekorert på en rekke gårder som Svennes på Biri, Ulven og Ødegaard i Brøttum, Simenstad på Rugshøgda, Stor-Deglum og Øvre Berg i Furnes, Møystad i Vang og Hovelsrud på Helgøya. Anna Louise har nå et stort arkiv av hans sjablongmotiver.

- Vi har funnet Ruds malerkunst her i huset, blant annet et par - tre sjablonger som vi vet han har benyttet i et annet hus i regionen. I spisestuen har vi valgt samme grønne bunn og grå list, slik vi har sett andre steder. Til blomstermotivet, tak- og gulvdekorasjonene er forbildet hentet fra et hus på Brøttum, ikke langt herfra. På den måten kopierer vi Ruds malerkunst i dette

Anna Louise har malt hele 595 sjablonger på gulvet i spisestua på Hovelsrud. Brystpanelet er marmorert og bunnfargen lasert, Blomsterbukettene på veggene er satt sammen av flere sjablonger og i tillegg håndmalt. Hulkil-listen er også dekorert med sjablonger, like så taket. Det har blitt et helt særegent rom som tross mye dekor gir et harmonisk uttrykk.

Denne penslen kalles en «pisk» og benyttes til ådring, slik som på denne døra.

Slik brukes malerstokken for å støtte opp hånden slik at gulldekoren blir jevn og fin.

Dobbeltdøra er eikeådrert, speilene er ådrert flammebjerk. Gulldetaljene er prikken over i-en

rommet, bortsett fra at vi har valgt grønn bunnfarge, forklarer Marianne Olsson, eier av Hovelsrud gård.

Dørene i rommet har Anna Louise ådret i eik- og flammebjørkimitasjon.

- En teori angående opphavet til dekorasjonsmaling var at bygdefolket ikke hadde råd til gobeliner og papirtapeter, slik de rike byborgerne hadde. Dermed forsøkte lokale kunstnere å imitere dette ved å dekorere veggene i stedet.

Når dekorasjonsmalerne på landsbygda skulle imitere byens eksklusive materialer, som for eksempel marmor, lagde de sin egen vri. Det var jo ikke alltid maleren hadde sett originalen med egne øyne. Men i folkekunsten kunne man ta seg friheter.

Dyktige malere, som Anders Rud, har laget så flotte dekorasjoner at man må gå svært nær for faktisk å se at det ikke er et tapet, men dekormaling.

- Dekorasjonsmalerene hadde høy status i gamle dager. Folk lot seg fascinere av illusjonsmaling. Det finnes flere eksempler hvor eikedører er ådret i eikeimitasjon eller hvor ekte marmor er overmalt med marmorering. Det opprinnelige materialet var ikke fint nok, ler hun.

På Hovelsrud kan eierne nå glede seg over et nydekorert rom av ypperste kvalitet, utført av en av vår tids dyktige dekorasjonsmalere, malermester Anna Louise Gjør.

Her ses eksempel på en annen teknikk; Brystpanelet på veggen er stenk malt. En teknikk som er mye brukt i Sverige. Til stenkmalning benyttes gjerne limfarge eller eggoljetempera.

Detalj av det marmorerte gulvet i havestuen. Slike sjakkmonstrede gulv imiterer hollandske keramikkliser. Gulvet er malt med linolje og oljet med Bioimpression fra Ottoson som herder til hardt.

Dekorasjonsmaling har vært benyttet i mange hundre år. På 1700-tallet vokste populariteten og det var mange dyktige malere. Etter første verdenskrig ble dekorativ maling mindre og mindre vanlig og etter andre verdenskrig var det kun noen få dekorasjonsmalere igjen her i Norge. På 1970-tallet begynte malerikonservatorer ved Riksantikvaren å registrere malt dekor og arbeide for at tradisjonene skulle videreføres. Igjen er det økende interesse for dette håndverket.

For deg som ønsker å lese mer om dekorasjonsmaling anbefaler vi boka «Dekorasjonsmaling» av Jon Brønne.

STENKMALING

Denne formen for dekormaling var svært vanlig på svenske slott og herregårder på 1600- og 1700-tallet. Malingen sprutes på veggene med et bjørkeris eller en pensel for å illudere stein. Under arbeid med Eidsvollbygningen fant NIKUs konservatorer opprinnelig stenkmalning i limfarge fra 1814.

MARMORERING

Marmorering, å illudere marmor eller andre steinsorter, er en av de eldste malte dekorformene som er brukt i Norge. Malerne kunne også lage fantasimarmorering uten tanke på å etterligne en bestemt steinsort. Marmorering var svært vanlig i verdslige hus fra 1760-årene og fram til slutten av sen-empiren på 1860-tallet. I mellomkrigstiden fikk marmorering rennesanse da ledende arkitekter gjenoppdaget teknikken og benyttet seg av denne.

ÅDRING

Ådring brukes om dekorative malerarbeider som imiterer ulike tresorter. Ådring ble brukt over hele landet og i alle samfunnslag. I begynnelsen var fantasieådring mer utbredt, men fra 1840-årene ble det mote å etterligne spesifikke tresorter, som f.eks. eik, bjerk, lønn, samt de eksotiske tresortene mahogni, valnøtt, ibenholt, jakaranda (palisander), sitrontre og amerikansk lønn. Ådring gikk av moten

rundt 1925 i verdslige hus.

SJABLONGMALING

En sjablong kan lages av metall, plast, tynn papp eller papir. Når maleren bruker en sjablong stoples (overføres) mønstret til underlaget med en spesiell pensel som er rett i bunnen. Sjablongdekoren har sine forbilder i tapeter og teknikken var utbredt i Norge fra 1700-tallet. Den eldste kjente sjablongdekoren i Norge er i Skjåk, datert til 1785. Rundt 1815 ble det vanlig med sjablongdekor på hele veggflater. Fra 1850-årene ble det vanlig å kombinere hjørnesjablonger med strekdekor. På slutten av 1800-tallet ble tapet såpass rimelig at sjablongdekoren forsvant gradvis fram mot 1910. Denne formen for dekor har dukket opp i korte perioder siden, senest på 1980-tallet.

Kilde: Dekorasjonsmaling av Jon Brønne. Utgitt på N.W. Damm & Søn A/S, Teknologisk Forlag, 1998/2002.